

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

תגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: מרחשוון - ביטול ארבעת אמהות של השדים

ממונה שד אחד אגרתיא"ל שמו, ונמשך אחר אותה הבת ונתעברה ממנו, וילדה בת ואמה קראה שמה אגרת על שם השד אביה, וזו היא אגרת בת מחלת בת ישמעאל, שכמה רבבות מלאכי חבלה הולכים אחריה.

בעניינה של לילית, בספר אלפא ביתא דיהושע בן סירא כתב: כיון שברא הקב"ה את עולמו וברא אדם הראשון, מיד ברא לו אשה מאדמה כמותו ושמה לילית, והביאה לאדם, מיד התחילו שניהם לעשות מריבה זה עם זה כו' מפני ששניהם שווים שניהם מהאדמה, ולא היו נשמעין זה לזה. כיון שראתה לילית כך זכרה בשם המפורש ופרחה באויר וברחה מיד, חזר אדם בתפילה לפני קונו ואמר: רבש"ע! הרי אשה שנתת לי כבר ברחא.

מיד שיגר הקב"ה שלשה מלאכים הללו אחריה להחזירה, אמר לו הקב"ה: אם תרצה לחזור מוטב ואם לאו תקבל על עצמה שימותו מבניה בכל יום מאה בנים. עזבו אותה והלכו אחריה והשיגוה בתוך הים במים עזים שעתידין המצריים לטבוע בו, ומסרו לה דבר ה' ולא רצתה לחזור. אמרו לה: אנו נטביעך ביס! אמרה להם: הניחוני שלא נבראתי אלא להחליש התינוקות כשהן משמונה ימים מיום שיוולד אשלוט בו אם הוא זכר ואם נקבה מיום ילדותה עד עשרים יום. וכששמעו דבריה הפצירו לקחתה, נשבעת להם בשם אל חי וקיים, שכל זמן שאני רואה אתכם או שמכם או תבניתכם בקמיע, לא אשלוט באותו התינוק, וקבלה על עצמה שימותו מבניה מאה בכל יום, לפיכך בכל יום מתים מאה מן השדים, ולכך אנו כותבים שמותם בקמיע של נערים קטנים ורואה אותם וזוכרת השבועה ומתרפא הילד.

ובשער הפסוקים (חלק ב ליקוטים לספר מלכים דף עח רע"ג) כתב, שמעתי כי כששוחק הילד כשהוא ישן או בליל ראש חודש אז לילית שוחקת עמו וטוב להכות בחוטמו באצבע ויאמר: לכי מכאן ארורה אין לך כאן חניה וכן יעשה ג"פ. וזה הלחש טוב מאוד לפי שביד הלילית להורגם כל זמן שתרצה. עכ"ל. וכ"כ החיד"א בספר דבש לפי (מערכת י אות ח"י) בשם גורי האר"י ז"ל, ואפילו במשחקים לבדם בהקיץ סימן הוא שהפלוגית משחקת. ע"ש.

והנה, כתב השל"ה הקדוש (פרשת בשלח) על הפסוק (בשלח ט"ו, כ) "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלת", תף חסר כתיב, לרמוז שבטלה ת"ף כתות של לילית, וכן הדור להם לנשים צדקניות לבטל את הנשים הארורות "ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות" ובמחלת חסר כתיב, לבטל קליפת מחלת, ובזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל. עכ"ל.

וכתב בבית יוסף (סימן תכ"ב) בשם שבלי הלקט, מנין שאומרים הלל בראש חודש? מצינו שרמזו דוד בתהלים

במדרש (בר"ר כג, ג), על הפסוק (בראשית ד', כ"ב) "ואחות תובל קין נעמה" מובא (הובא גם ברש"י), אמר רבי אבא בר כהנא: נעמה אשתו של נח היתה, למה היו קורין אותה נעמה? שהיו מעשיה נעימים. ובספר שמן למאור (למקובל חכם מנצור בן שמעון צוק"ל פרשת בראשית) הביא רמז לדבר, כי "ואחות תובל קין נעמה" בגימטריה: "זאת היא אשת נח".

אולם רבינו בחיי כותב (פרשת בראשית ד', כ"ב) שהיא נעמה אשת אשמדון – אמא של אשמדאי והשדים נולדו ממנה. וארבע נשים הם אימהות של השדים, סימנם אלמ"ן [ראוי לציין שכתב המהר"ו בשער המצוות פרשת שמות, שאין להזכיר שמותיהם של השדים, כדי שלא ישלטו עליו. וכ"כ בשער הכוונות ענין תפילת ערבית דרוש א', שצריך ליהדר שלא להזכיר שם ס"מ בפיו ובפרט בלילה שהוא זמן שליטתו וממשלתו, וכן גבי כל שאר שמות השדים. ובשער המצוות פרשת משפטים מספר, שחסידי אחד הזכיר את שם ס"מ בלילה באמצע דיבור עם בני אדם, ובבוקר ראה אותו רבו האר"י ז"ל ואמר לו, הרי עברת בלילה על "ושם אלהים אחרים לא תזכור", לכן היזהר כל ימך שלא תזכור שמו ולא כיוצא בו, ובפרט בלילה כי אז יכול להתגבר עליך ועל אחרים בסיבתך. ע"כ. וכך פסק בכף החיים סימן רל"ז סק"ה]. אגרת לילית מחלת נעמה. ויש לכל אחת ואחת מהן מחנות וכתות של רוח טומאה אין להם מספר, כי רבים הם. אמרו, כי כל אחת מהן מושלת בתקופה אחת מארבע תקופות השנה, ומתקבצות בהר נשפה קרוב להרי חושך, וכל אחת מושלת בתקופתה משקיעת חמה עד חצות לילה, הן וכל מחנותיהם. ועל כולן משל שלמה המלך וקראם עבדים ושפחות ומשתמש בהם כרצונו, וד' נשים אלו הם נשיו של שרו של עשו, ודוגמה לזו גם עשו היו לו ארבעה נשים כשרו שלו.

ובזוה"ק (פרשת בראשית דף נה). כותב, שארבעתן יהיו קיימות בעולם עד שיבער ה' את רוח הטומאה מן הארץ, כמו שנאמר "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

ובענין השידה "אגרת", כותב רבי שמעון לביא בספרו כתם פז (על הזוה"ק פרשת בראשית), מצאתי כתוב, כי חכם אחד בחכמת הכישוף יצא מארץ מצרים להתבודד במדבר, ומצא שם מערה אחת וספר אחד גנוז שם מימים קדמונים, מאותם שנפוצו על פני כל הארץ, ולמד חכמותיו וסתרי תעלומותיו והנהיג עצמו באותם החכמות והכשפים, עד שלא היה נמצא כמוהו בכל ארץ מצרים ובכל חרטומיה. ואמרו, שהיתה לו בת ולמדה מאותם החכמות והכשפים, וכשהלך ישמעאל למדבר פארן לקחה לו לאשה, שנאמר "ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים". והטעתו לישמעאל בכשפיה, עד שבא אברהם אביו והפרישו ממנה, בפסיקתא ובפרק רבי אליעזר. ונשארה מעוברת וילדה בת יפה עד מאד, ואמרו כי שם באותו מדבר

במזמור "הללויה הללו אל בקדשו", שיש בו "ב פעמים" "הללו" כנגד "ב חדשים.

ובספר ייטב פנים הביא בשם הישמח משה ז"ע, סמך למנהג לתקוע בשופר בכל חדש אלול, דלפי זה הללויה הראשון הוא על ניסן שהוא ראשון לחדשים "הללו אל בקדשו" הוא על אייר, "הללויה ברקיע עוזו" הוא על סיון, "הללויה בגבורותיו" הוא על תמוז, "הללויה כרוב גדלו" הוא על אב, "הללויה בתקע שופר" הוא על אלול. עכדה"ק.

ולפי דבריו הקדושים נמצא ד"הללויה בנבל וכנור" הוא על תשרי, "הללויה בתף ומחול" הוא על החודש שלנו חודש מרחשון, ואם כן זהו סגולת חודש מרחשון "הללויה בת"ף ומח"ל" להכניע אלו שני כתות.

ויש לומר כאשר קוראים את פרשת נח ועל אשת נח הצדקת, מעוררים את זכותה של נעמה הצדקת שהיא נעמה מסטרא דקדושה יש בכוחה לבטל את כוחה של השידה נעמה, שהיא מסטרא דטומאה.

וכן הזכרנו כי ב"הללויה בתוף ומחל" רמוז על ביטולם של ליל"ת ומחל"ת, וכן מרחשוון בגימטריא תר"ד – היינו אגר"ת, לרמז כח בכח החודש לבטל את השידה "אגרת". נמצא כי בחודש מרחשוון כוחו גדול ועצום לבטל את כל ארבעת האמהות של השדים.

נסיים בענין נתינת שם נעמה לנקבה, מצד אחד הוא שמה של אשת נח שהיתה צדקת גדולה, מצד שני שמה של שידה ה' ירחם. לכן היה מעשה בבית הכנסת לדרמן בבני ברק, ואחד רצה לקרוא לבתו "נעמה" והגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א התנגד ואמר שיבחר שם אחר. אבל שאלו אותו מה לעשות במקרה שיש צורך, כגון משום שלום בית וכדומה. השיב הגר"ח: שאפשר לקרוא בשם זה, אבל יכוון אחר נעמה אשת נח או נעמה אשת שלמה המלך, כי הכל הולך אחר כוונתו ומחשבתו של נותן השם.

התקופה שלאחר החגים:

כתב החיד"א בספר עבודת הקודש (עמ' רחצ): אחרי החג וחודש חשוון יתאמץ ביראת שמים ותלמוד תורה לשמה, כי הוא תחילת השנה והוא סימנא טבא לכל השנה. ועתה כי קרוב הוא לעשרת ימי תשובה, צריך להורות ולהראות, כי כל מה שעשה לא היו לפני חלילה, ואם עתה יתחיל לפרוק עול ויתרשל מעבודת השם לא לרצון יהיה חלילה, לכן אדרבה יעשה סימן טוב לכל השנה ירוץ כגיבור בעסק התורה והמצוות, כי ה' הטובה עליו. ע"כ.

הרבי ר' בונם מפשיסחא זצ"ל היה מפרש את הפסוק (תהלים מ"ט, ט"ג) "אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו", במובן שאם האדם זוכה ויש לו עידן יקר, אולם הארת עידן זה אינה נשארת ללון בקרבו, אלא אובדת, אזי "נמשל כבהמות נדמו", מאבד הוא את סגולת ייחודיותו כאדם ונמשל לבהמה חסרת דעת.

בדרך זו מבאר השפת אמת, מה שמצינו שנאמר אצל יעקב אבינו: "ויפגע במקום וילן שם", שכאשר הוא היה פוגע בדבר של קדושה, מיד "וילן שם" הוא היה מלין את הדברי קדושה שישארו ויחקקו אצלו.

במסגרת הלכות הקרבנות מצינו את ההלכה הקובעת ש"הקרבנות טעונים לינה", דהיינו שאחרי הבאת קרבן כלשהו חייב אדם להישאר ללון בירושלים ורק למחרת היום, הוא רשאי לשוב לביתו ולעסקיו (עיי' סוכה מז). חז"ל למדו זאת מן הפסוק (דברים ט"ז, ז') "ופנית בבקר והלכת לאהליך", ללמדנו ש"כל פינות שאתה פונה מן בקר ואילך" (לשון ה"ספרי" שם).

לאור האמור מתבאר, שחובת הלינה לאחר הבאת הקרבן משמעותה, הדרישה מהיהודי שהארת הבאת הקרבן תישאר קבועה בלבו ושלא תחלוף כלעומת שבאה.

ה"תפארת שלמה" בתחילת פרשת תולדות כתב, כי מתופעה זו נתייראה רבקה אמנו כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר היה עוברת מפרס לצאת, והנה מיד לאחר מכן כשעברה על פתחי עבודה זרה שוב חשה בפירכוסים דומים, מכך רבקה נתמלאה חלחלה. מבאר ה"תפארת שלמה":

"באשר נמצא רבים מעמי הארץ כי בשעה שעוסק בתורה ותפילה לבבו כלפיד יבער וכאשר התעייף עיניך בו ואיננו, כי אחר התפילה הולך בשרירות לבו חומד ומתאוה, לכן עתה כאשר ראתה רבקה אמנו שהתרוצצו הבנים סברה כי הוא אדם אחד, אשר פעם חשקו ללכת לבית המדרש, ופעם חשקו ללכת לפתחי עבודת גילולים כדרך אנשי רשע, כאשר יבוא בין הצדיקים יתלווה עימם לעשות כמעשיהם וכאשר פונה מהם יפגעו בו אנשים פוחזים וריקים הנה הוא כאחד מהם".

הונח לרבקה רק באשר הוברר לה ששני גויים בביטנה האחד טוב בתכלית ואילו השני כולו רוע, מסתבר שמצב זה עדיף מכן הפכפך שגם אם זכה להגיע לבית המדרש, מסוגל כעבור זמן קצר לעשות כל רע.

כותב הגר"ח פאלאגי בספרו מועד לכל חי (ס' כ"ה סעי' מ"ח), וז"ל: ומנהג חסידים הראשונים להתקדש עצמם כיום הכיפורים, ובקדושה מחשבה דיבור ומעשה, מיום שמחת תורה עד י"ב יום אחר חג, לעומת י"ב חודשי השנה. ונאספים אל בתיהם בקרב אלה י"ב הימים, ומחזירים על לימודם כל אחד לפי שיעורו. והיא סגולה נפלאה להיות לעושה אלה עזר משדי, תמיד כל הימים מראשית השנה ועד אחרי השנה. וכל אשר יעשה יצליח, הן בתורה הן בחסידות הן בכל משא ומתן, וכן נהגתי וכן נהגו כל המחברים. ע"כ.

ונפסק בשו"ע סימן צ"ב סעי' ח', שאם אדם באמצע תפילתו צריך לצאת לשירותים, אין ללכת לשירותים אלא עליו להמתין ולשהות מרחק של מהלך ד' אמות, שכל ד' אמות תפילתו שגורה בפיו ורחושי מרחשין שפוותיה.

ולכן אמר הרה"ק מרוז'ין ז"ע שלאחר חודש תשרי שבו הרבינו להתפלל תפילות רבות בימים הנוראים ובימי חג סוכות, עדיין "רחושי מרחשין שפוותיה", ולכן נקרא החודש שבא אחרי חודש תשרי "מרחשוון", שאז עדיין "רחושי מרחשין שפוותיה".

וכהמשך לזה כותב בספר שער יששכר, שלכן יש להרבות בלימוד התורה בחודש מרחשוון, כי נפסק בשו"ע (סימן קנ"ה סעי' א') אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד. ע"כ. חודש תשרי זהו חודש של תפילות, במשך חודש תשרי היינו בבית הכנסת, ואחר שיוצא מביה"כ צריך ללכת לבית המדרש ללמוד תורה, וזה חודש מרחשוון.

כתב בספה"ק מאור ושמש (פרשת שמיני): על כן נהגו אנשי קדמוני זמנינו ללמוד בראש חדש אייר ובראש חדש מרחשוון הלכה תוס' מפני שביום טוב נתגלו קדושות עליונות על הכנסת ישראל שהן בינה ודעת, וצירוף של ראש חדש אייר וראש חדש מרחשוון מורים על הדעת, ונתכשרו חדשים אלו להשיג דעת התורה יותר מבשאר חדשים. והיה זאת להם לאות אם נתוסף להם דעת יותר ומחדשין חידושין דאורייתא יותר מבשאר חדשים אז ידעו שהשיגו בהחג הקדושות העליונות. עכ"ל.

כתב רבי משה אליקים בריעה מקוז'ניץ ז"ע בספרו דעת משה: והנה ידוע מה דאיתא בספרים הקדושים, שהחודש הזה מרחשוון הוא כנגד אוזן ימין, והשי"ת יאזין ויקשיב לשוועת עמו ישראל, ויפנה אליהם בגודל רחמיו וחסדיו, שעל זה מרמז ימין שהוא רחמים גמורים.

שיעורי להתענג בתענוגים - 0772618021